

דברי יונה

גליון צ"ב (שנה ה') תש"פ

מבאר תורתו של
מרן הגה"צ

רבי יונה הלוי

פארסט זצ"ל

בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה על פרשת מטות-מסעי

דוגמא לזה, דנקטינן לקיים הנדר לטעם הנ"ל, וז"ש לא יחל דברו וצריך לקיים נדרו, אף כשהוא באופן של ככל היוצא מפיו, ואינו היוצא מפיו ממוש, גם אז הדין הוא "יעשה" שצריך לקיים הנדר וכמו שפסק הרמב"ם.

והשבתי לומר בענין משארז"ל [נדרים נט]. כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב קרבן, ולכאורה כשנדר הלא מוכרח לקיימו ולמה נחשב כאילו הקריב קרבן על הבמה. אמנם אפ"ל להכוננה על נדרי אשה שהאב או הבעל צריכים לקיימו, וז"ש דאף שלא נדר בעצמו, אלא שמקיים הנדר של אשתו או בתו, הוי ג"כ כאילו הקריב קרבן על הבמה, שגרים מכשול לאחרים, וז"ש והמקיימו כאילו וכו'.

והענין הוא דבאמת ירדה התורה לסוף דעתו של אדם, ודי לך מה שאסרה תורה, אלא אמרוז"ל דנודרין בעת צרה, או [ברכות סג]. הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, אבל חוץ מזה כל הנודר כאילו הקריב במה וכו' וכנ"ל. והסיבה שאדם נודר הוא לצד שהוא מרגיש איזה חסרון אצלו ולכן רוצה להוסיף איזה הוספה על מה שאסרה תורה, אבל לא זו הדרך הנכונה, כי אם מרגיש בעצמו שאינו שבע רצון מהתנהגותו, אזי צריך להשתדל להיטיב מעשיו שיהיו הכל עפ"י תורה, ובזה יצא ידי חובתו, ושוב אין מן הצורך להוסיף עליהם.

ויש מקום לעורר בענין העומד על הפרק, הנה היה עכשיו ביטול תורה לצד שהעיר קאנדישאן היה נשבר, ולעת כזאת כבר השתדלו ואי"ה בעוד איזה שעות יהיה הכל על מכוננו, אבל באמת אעיקרא דדינא פירכא, כי בודאי ברור שהתכלית מה שנתחדש כלי כזה, הוא כדי שיוכלו ללמוד מתוך הרחבת הדעת, אבל אין זאת אומרת שאם יש איזה מניעה, אזי כבר פטורים מלימוד התורה. ובפרט שאנו נמצאים עכשיו בבין המצרים, ויש לו לאדם לצער עצמו קצת על חורבן ביהמ"ק. וידוע המימרא מהחידושי הרי"ם עמש"כ בשו"ע [או"ח א ג] ראוי לכל יר"ש להיות מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק, ושאלו אותו דהלא גם מי שאינו יר"ש צריך להיות מיצר ודואג, והשיב דמי שאינו יר"ש צריך להיות מיצר ודואג על מה שאינו יר"ש, אבל עכ"פ בודאי שאין מקום לביטול תורה אם חסר קצת מהרחבה שרגילים לה.

והנה בעו"ה עדיין מונח בזכרון כל אלו בימי החורבן כשהלכו עם הטראנספארטען והיו צריכים לילך הרבה פרסאות ברגל בקור ובחום, והרבה נפלו על הדרך ל"ע, ותלי"ת שכחיים יש כל אופני ההרחבה והאיך יתכן שאם יש איזה מניעה כבר מורגש שאי אפשר ללמוד ועוברים את הביהמ"ד כתינוק הבורח מבית הספר, הלא בכל משך החיים מתרמי כמה מניעות ועכ"ז יש חיוב להשתדל בתורה וכמשי"כ הרמב"ם שחיוב תלמוד תורה הוא בכל עת וזמן ובכל מצב, ולכן יש להתרגל לזה שאף כשיש איזה מניעה עכ"ז משתדלים בכל אופן ללמוד תורה, ואם זהו תורה ביגיעה הלא שכר הרבה יטול על זה.

וידבר משה אל ראשי המטות וגו' איש כי ידור נדר לה' וגו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה.

והנה חז"ל דרשו [חגיגה י]. לא יחל דברו אבל אחרים מוחלים לו, והקשו המפרשים דלפי"ז הול"ל תחילה ככל היוצא מפיו יעשה, ואח"כ לא יחל דברו לדרוש ממנו דאחרים מוחלים לו. ובחידושי הרי"ם תירץ דבאמת יש מקום לומר שלא יחול הנדר כלל כיון דדייק מה שאסרך תורה, ויש בזה גדר דבל תוסיף, אמנם מכיון שיש מציאות להפר הנדר א"כ שוב לא הוי כל תוסף כיון שאפשר להתירו ולכן חל הנדר מעיקרא. ולפי"ז מובן דאמר לא יחל דברו, והיינו דאחרים מוחלים לוט שיש מציאות להתירו, ולכן ככל היוצא מפיו יעשה, יש חלות להנדר מעיקרא והבן.

אמנם יל"ד מהו הלשון ככל היוצא וגו' והול"ל כל היוצא. ואפ"ל בזה ונקדים מה שארז"ל [נדרים סט] בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו, ת"ש דאמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. וכתב הר"ן ז"ל דמקור הדברים בקידושין [נ] בהמקדש שתי אחיות כאחת דכיון דלא מצי לקידושניהו בזה אחר זה, ליכא אפילו להחדא מיניה אפילו ספק קידושין כלל, הכא נמי ליכא לספוקי בהקמה ובהפרה כלל ומצי בתר הכי להפר ולקיימו כדבעי.

והנה הרמב"ם [הלכות נדרים פי"ג הכ"ב] פוסק במופר לך וקיים לך בבת אחת דהנדר מקיים, והקשו על דבריו דלכאורה כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. והכסף משנה שם מבאר דהרמב"ם ס"ל דכיון דאיכא לפרושי לקולא ולחומרא נקטינן לחומרא עיי"ש.

ואפ"ל בישוב דברי הרמב"ם דהנה עצם הסברא דכל שאינו בזה אחר זה וכו' צריך ביאור רחב, דמצינו בשאר עניני התורה דלא אמרינן סברא זו ואדרבה, בעשה דוחה ל"ת הרי זה דוקא כשהחובב בא בבת אחת והיינו שצריך להיות בעידנא, ולא אמרינן כל שאינו בזה אחר זה וכו' וכן בענין אין איסור חל על איסור אמרינן דאם בא בבת אחת שפיר חל. והאחרונים ביארו בזה דסברא זו אמרינן כשאינו בזה אחר זה לצד דיני התורה, והיינו שבמציאות יתכן שיהיה בזה אחר זה אלא שהתורה מונע החלות, וכמו במקדש שתי אחיות דבמציאות יתכן שיקדש אותם, אלא שהוא נגד דיני התורה, משא"כ בנדר אין מציאות של של זה אחר זה, דאם הפר לה לא שייך שיקיים לה כיון ששוב אין כאן נדר, ואם קיים לה לא שייך שיפר לה שנדר המקיים לא שייך בזה עוד הפרה, ולכן לא שייך בזה הסברא דכל שאינו בזה אחר זה, ולכן פוסק הרמב"ם שהנדר מקיים.

ולפי"ז אפ"ל דזה מרומז בהפסוק שלפנינו ככל היוצא מפיו וגו' דהנה באופן זה שמפיר ומקיים בבת אחת דלהרמב"ם הנדר קיים, אין זה יוצא מפיו ממוש, דבאמרי פיו עשה שניהם שהפיר וקיים, אלא הוא ככל היוצא מפיו,

והנה התיקון של הכלי עולה לכמה אלפים דאלער, ומאד יתכן שהקלקול נעשה ע"י שכל אחד עושה בו כמו שלבו חפץ, וא"כ הלא יש בזה אחריות גדול של קלקול ממון הרבים. ואספרה כמו הנה אחד מנדיבי הישיבה שרגיל ליתן בכל שנה כפי ערך הסכום שעולה עכשיו תיקון הכלי, ביקש ממני לאחרונה שאבקר אותו בבית החרושת שלו, ועשיתי כמבוקשו והגעתי לשם ביום חם, וראיתי שעובדים שם כמה פועלים יחד עמו, ואי אפשר לעשות שמה עירקאנדישאן שזה מקלקל סדר העבודה, והמה עובדים שם והזיעה נגרת מפניהם, וחשבתי לנפשי הלא אותו נדיב יקר עומד ומזיע כחום היום ליתן הסכום לישיבה, שיהיה לו חלק בלימוד התורה, ובו בזמן בעו"ה מבטלים זמן הלימוד בשביל קצת חמימות, והלא זה לא יתכן.

ובעצם יש להתרגל שלא יתכן שתענוגי החיים יעמידו לו קו המשקל מה לעשות ומה לא לעשות, ושמעתי סיפור נפלא מהגה"צ רבי אברהם מטשעכענאו זצ"ל שפעם נתנו לו מי סאדא וסיפרו לו שהוא משקה התוסס עם הגאז שנמצא בו, וכאשר הניח הכוס ולא שתה ממנה במשך זמן רב, עוררו אותו שאם לא ישתה תיכף הרי יפוג ממנו כח התוסס, וכאשר שמע הדברים נענה ואמר, וכי כך הוא מציאות של משקה זו שיחייב אותי מתי שאהיה מוכרח לשתותו, ותיכף דחה ממנו הסאדא ולא רצה עוד לשתותו. ובכלל צריכים להשתדל שלא להיות משוקע בתענוגי עולם עובר, ואין צריכים לקנות כל המעדנים להברות גופו בתענוגי החיים.

ועיקר התענוג צריך שיהיה היגיעה בתורה וכמו שמשופר מהגה"צ רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל שהתייגע מאד על דברי רעק"א עד שזכה לעמוד על דבריו והרגיש בזה טוב טעם ונועם, ואמר שהיה כדאי כל החבלי לידה של אמו וכל היסורים שסבל הוא בעצמו כל ימי חייו עד עכשיו, בשביל התענוג של תורה שמרגיש בזה, וזהו עיקר התענוג של האדם עלי אדמות, וכפי הערך שהאדם ממעט בתענוגי עוה"ז, ובפרט עכשיו בתקופת בין המצרים, הרי לעומת זה הוא זוכה להתענג בתורה ותפילה וטוב לו כל הימים.

וידבר משה אל ראשי המטות וגו' איש כי ידור נדר לה' וגו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה.

והנה חז"ל דרשו [חגיגה י.] לא יחל דברו אבל אחרים מוחלים לו, והנה ארז"ל [נדרים סט:] בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו ת"ש דאמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. וכתב הר"ן ז"ל דמקור הדברים בקידושין [ג:] בהמקדש שתי אחיות כאחת דכיון דלא מצי לקידושניהו בזה אחר זה, ליכא אפילו לחדא מיניה אפילו ספק קידושין כלל, הכא נמי ליכא לספוקי בהקמה ובהפרה כלל ומצי בתר הכי להפר ולקיומי כדבעי.

והנה הגדר של כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, נוגע מאד בכל סדר החיים של האדם, כי האופן שיוכל האדם להתעלות הוא בבחינה של זה אחר זה, דמתחיל בענין אחד, ועובד על זה עד שנעשה מורגל בו, ואח"כ יכול להוסיף בענין שני, וכן הולך ומתעלה בזה אחר זה. אמנם אם אינו יודע הדרך של זה אחר זה, הרי בבת אחת אינו, כי אי אפשר להתעלות ולתקן הכל בבת אחת.

ובזה מובן מה שרואים שהאדם מקבל על עצמו במשך ימי התשובה לתקן דרכיו, ואומר הודוים ועל חטא, ואחר שעוברים ימי התשובה חוזר להרגילו בעו"ה, והטעם כי הקבלה שלו בימי התשובה הוא בבחינת בבת אחת, ואינו יודע הדרך הנכונה של בזה אחר זה, ולכן אח"כ חוזר להרגילו ואינו פועל כלום.

והנקודה של בזה אחר זה, הוא הענין של סדר, אמנם האדם צריך להיות מסודר בדעתו מה שהוא רוצה, שאף כשנעשה זמן של בלתי סדר, עכ"ז לא יתבלבל, כי הרי הוא יודע מה שהוא רוצה. כי באמת בזמן של בלתי סדר אז יוצא אל הפועל מהות העצמי של האדם. וראינו בזמן האחרון שהיה בעיר הגדולה מהפכות בזמן שלא היה אור העלעלקטריק, והענין כי בעצם האנשים הללו היו עושים מהפכות בכל יום תמיד, אלא בזמן שהכל מסודר אינם יכולים להוציא אל הפועל כל מידותיהם המושחתות, אבל בזמן שמתרמי איזה ענין של בלתי סדר אז צץ ופרח כל הכוחות המושחתות שבהם.

והנה גם פה בין כותלי ביהמ"ד היה עכשיו זמן קט שלא היה אור העלעלקטר, אבל אין זה צריך להפריע בסדר הלימוד, ואדרבה עכשיו יכולים לראות מי שהוא מסודר בטבעו שאינו מתפעל מכתבתי סדר. וידוע שמלפני איזה מאות שנים עדיין לא היה עלעלקטר כלל ועכ"ז למדו בהתמדה, וידוע העובדא שהיה אצל רבינו הב"ח זצ"ל, ששימש מרא דאתרא בעיר בעלזא, ופעם

באמצע לילה היו זקוקים לנרות, ובאו אצלו ומצאו שהיה חושך בביתו, ורצו להעבירו מכסא הרבנות כיון שאינו יושב ועוסק בתורה בלילה, ואף שהתנצל לפניהם שלא היה לו עצים לחימום והיה קר מאד, והזקק לשכב במטה ולחזור לימודו בע"פ, אבל לא רצו לקבלו התנצלותו.

וזה ברור שכל תכלית בריאת העולם היה בשביל התה"ק ובשביל עם ישראל שלומדים התה"ק, וכל מה שנעשה בעולם הכל הוא לתועלת התה"ק ולומדיה, וכדאי להזכיר כאן לשונו של הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות ז"ל, ומה טוב אמר האומר שלולי המשתגעים נשאר העולם חרב, שאין בעולם שגוען דומה לשגוען האדם שהוא חלוש הנפש ודל ההרכבה והוא נוסע מתחילת הגליל השני משבעה גלילות הישוב עד סוף הששי, והוא עובר ימים בזמן החורף והולך בארץ תלאובות בזמן החורב והקיץ ומסתכן בנפשו לחיות השדה ולרמשים כדי שירויה דגרים, כשיקבץ כלום מן הזהובים שמכר בהם כח נפשותיו השלש ויהיה לו מהם חלק, יתחיל לחלק אותם על אומנים לבנות לו יסוד על טבור הארץ בסיד ואבנים כדי לבנות עליו קיר שיעמוד שנים רבות, והוא יודע שלא נשאר משנות חייו מה שיוכל בהם לבלות בנין עשוי מן הגמא, היש שטות ושגוען כזה, וכן כל תענוגי העולם הם הוללות וסכלות גמור, אבל הם סיבה לישיב העולם.

ועל כן קראו חכמים עליהם השלום מי שאין לו חכמה, עם הארץ, כלומר לא נמצאו כי אם ליישב הארץ לפיכך הם מייחסים שמם לארץ. ואם יאמר איש שהרי אנו רואים שוטה וחסיל והוא שוקט בעולם לא ייגע בה ואחרים עובדים אותו ומתעסקים בעסקיו, ואפשר שיהיה המשתמש בעסקיו איש חכם ונבון, אין הדבר כאשר יחשוב שמנוחת חסיל כמו כן עובד ומכין הטוב ההוא לאיש אשר חפץ הבורא לתת לו, שאף על פי שהוא נח ברוב ממנו או רכושו יצוה לעבדיו לבנות ארמון כליל יופי ולנטוע כרם חשוב כמו שיעשו המלכים וכל הדומה להם, ואפשר שיהיה הארמון ההוא מזומן לאיש חסיד יבוא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות החם ויהיה לו סיבה להנצל ממות כמו שאמר [איוב כז] רשע יכין וצדיק ילכש וכו' ע"כ.

ועוד מבואר שם שגם כל מה שנכתב בתה"ק הוא לתועלת האדם וכותב שם זו"ל, והטעם שהצריכם לכתוב דעת איש אחד ואח"כ חוזר מן הדעת ההיא, כגון שאמרו ב"ש אומרים כך וב"ה אומרים כך וכך, והזורו ב"ה להורות כדברי ב"ש, כדי להודיעך אהבתם האמת והגברת הצדק והאמונה, שהרי אלו האנשים הנכבדים החסידים והנדיבים המופלגים בחכמה, כשראו דברי החולק עליהם טובים מדבריהם, ועיינו נכון, הודו לו וחזרו לדעתו, כ"ש שאר האנשים בראותם האמת נוטה עם בעל דינו יהיה כמו כן נוטה לאמת ולא יקשה עורף וכו'.

והנה תכלית הישיבה הוא להעמיד תלמידים שיהיה לומדי התה"ק שזהו תכלית העולם כולו, אמנם יש לזכור שלימוד התה"ק צריך להיות ביר"ש, ודכונא תיכף אחרי החורבן בזמן שתלמידי הישיבה היו על אם הדרך לנסוע לאמעריקע, והנסיעה בעצמו ארכה כמה חדשים עד שיכלו לסדר כל הניירות הנדרשים, ועכ"פ בעת שהיינו באמצע הדרך, והיינו נמצאים בעיר אראד, השכנינו את הישיבה בבית מלון מפואר אחד, כי הדיושוינט כלכל ההוצאות והיו יכולים להתאכסן שם.

ואז הגיע אלינו הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל פעם ראשונה מאמעריקע, והיה אז שבור ורצוף באופן נורא ומבהיל, ותיכף כאשר נכנס לאותו קומה שהישיבה נמצא שם פסק את פסוקו שאי אפשר להשאר כאן אפילו לרגע, כיון שראה שבאותו בנין נמצאים ג"כ שאר אנשים, וא"א להזהר בשלימות בגדי הצניעות, ואף שעמדו אז על הפרק הרבה ענינים ודאגות גדולים, עכ"ז לא נדח ולא שקט עד שמצאו תיכף בנין אחר שהיה רעוע וגרוע הרבה מבנין זו ועברו לשם. וכן כאשר נסעו לצרפת כמשך איזה ימים הרי במשך כל הדרך למדו שיעורים על הרכבת, וכאשר הגיעו לווארסיל, ושכרו שם בבית מלון אחד, תיכף עשו קיר במטלית והתחילו ללמוד שיעורים כסדרם בהתמדה עצומה, עד שאוכל להעיד שכמעט ולא ידענו מה שנעשה מצד השני של הקיר שהיה שם בית מלון מפואר עם הרבה ענינים.

ואף שבשכל אנושי היה מקום לומר שצריכים לרחם קצת על אותם התלמידים הצעירים שאך זה עתה יצאו מהגיהנם הנורא של מחנות ההסגר, ודי שילמדו איזה שעות ביום, ובשאר השעות יוכלו להשתעשע קצת כדי להרגיע עצמם אבל השכל התורה אמר להיפוך, שאין עצה אחרת רק גיעת התורה בכל הרמ"ח איברים ושס"ה גידים. והגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל שהיה רחמן שאין דוגמתו, והנני זוכר שהייתי ישן אז יחד עמו בחדר, ובכל לילה ככה שעות הרבה מאין הפגות ולא היה יכול למצוא מרגוע לנפשו הטהורה על שבר ישראל, עכ"ז הבין שהטובה הגדולה ביותר להבחורים הוא

שיעורי חובת הלבבות

ממרן הגה"צ זצ"ל - (ה')

המשך מפרשת שלח העעל"ט

ראיתי בשם הגאון רבי יונתן זצ"ל בעל יערות דבש לבאר המשנה (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ומאידך איתא (שם) יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. וצריך להבין אם כן מה עדיף טפי, קורת רוח בעולם הבא או תשובה ומעשים טובים בעולם הזה, ומבאר בדרך משל לבית שהיה יקר ומפואר עד מאד, והיה מלא עם כל מיני דברים יפים יקרים, אבל היה חומה מסביב שהיה אי אפשר להכנס אליו, ולכן לא היו יודעים מה שיש בתוך הבית, אבל כיון שהחומה נופלת או כל האור והיופי שבתוך הבית פתאום נתגלה בבית אחת, וזו"ש תשובה ומעשים טובים בעולם הזה, זהו הדבר היותר מפואר ויקר שיש, אבל יש בעולם הזה חומה, שאינו מגיף לנו לראות את האור שבו, ולכן אינו נראה מאיר כל כך, והחומה הוא הגוף והחומר, אבל בעולם הבא נופל החומה, ושם מרגישים האור שבו, ששוב אין חומה מסביב להתשובה ומעשים טובים.

וזהו הענין שבזמן הזה צריכים להתחזק כל כך, כי יש חומה שמונע אותנו מלראות את האור שבתורה ומצוות, הגאון ר' מיכאל בער זצ"ל אמר באחד מדרשותיו, אמנם הרי איני אדם שמתיהר לומר שמוצדק אני להגיד מוסר לאחד מכם, אלא שאני רוצה להרגיש כחבר גדול בשנים, שכבר שמע וראה הרבה, ורוצה שיהיה לו זכות לעזור לאחרים שעדיין צעירים ממנו, לכן אני אומר לכם אהובי ויקירי, כל אחד מכם יחיה את שנותיו בעולם הזה, ואחר כך יעלה לעולם שכולו אמת ויתן דין וחשבון, והרבה פעמים אדם חי כל ימיו ואף פעם לא הגיע לנקודת האמת של היהדות, ולכן צריך לעבוד על זה ביחוד, ואחד יעורר את השני, וממילא צריך להוכיח.

אני מודה בזה שכאשר בחור מתבגר נעשה לו יותר קשה, אבל אל תחשבו לרגע שזהו באמת, אל תחשבו שיש לו דאגות אמיטיות של שידוכים וכדומה, לא בגלל שמתבגרים יש יותר דאגות, אדרבה תדעו לכם שתינוק שבוכה על שום דבר קטן, או בשביל קטנות מוחו זה קשה לו מנשוא, ואינו מסוגל להבין למה זה כך, וצרתו גדולה עד לשמים, ואדרבה כמה שמתבגרים יותר, ומבינים את מהות החיים, או הדאגות היו צריכים ליפול.

ומה שבכל זאת נדמה שכאשר מתבגרים יש יותר דאגות, תדעו לכם בבירור שהיצר הרע עושה זאת, זהו החומה המקיף את הבית המפואר, כמשל של היע"ד, כי היצר הרע יודע שבחור בישיבה יש לו ההודמנות להדבק בתורה באמת, וזה יהיה לו לקנין עולמי להגשמה, והעבודה של הבעל דבר הוא שלא להניח לזה, ולכן הוא מבלבל את המוחות של הבחורים, ובדאי היצ"ד היה יכול לבלבל גם בן י"ב י"ג לפום דרגא דיליה, רק שהוא מבין שאצל בחור מתבגר זה הזמן היותר חשוב, ולכן הוא מכניס לו דאגות, ואם יש קצת אמונה ובטחון בה, או אדרבה הדאגות צריכים לעזור שיהיה יותר חזק.

וכי אפשר להצדיק התרשלות בעבודת ה', בגלל שאני יותר מבוגר, וכי בגלל שהוא יותר מבוגר בחמש שנים מחבירו הוא שונה ממנו, תאמינו לי הבעל דבר אומר זאת, הוא כבר זקן, הוא כבר עובד זמן רב מאד, והוא אומר לו מילא הבחור של י"ד שנים, אבל אני הרי כבר יותר מבוגר, והיום או מחר אצא כבר לעבודה ואהיה פועל וכיו"ב, והרי כבר יש לי עבירות וכדומה, צריך לומר להרבוש"ע הושיעה נא לי, אני מצפה לישועה כבר זמן רב כל כך ומאד קשה לי, אני מבקש שתעזור לי, באופן כזה צריך ללכת, אבל ח"ו להתרשל בגלל זה, אמנם יש קצת גדרים של הישיבה, ותדעו שכאשר כבר לא יהיו לכם הגדרים האלו, יהיה לכם גדרים אחרים, וכי אפשר לעשות בחיים מה שרוצים, הרי אחרי החתונה הוא הרבה יותר מוגבל, יש עול הפרנסה ועול המשפחה וכדומה.

המשך יבוא בעזה"י.

שיתייגעו רק בתורה בכל כוחם, ולא יעסקו בשום ענין אחר, ואדרבה היה מרגלא בפיו שבתקופה הללו צריכים להתמסר ביותר ללימוד התורה"ק, כי כל יחיד צריך למלאות החלל של הרבה תלמידי חכמים, כפי ערך גודל החסרון מה שנחסר מן הכלל ישראל ע"י החורבן הנורא.

ואספרה נא דבר צחות מהרב הגה"צ אבד"ק ור"מ (ישיבה חכמי) לובלין זצ"ל שהגיע פעם לעיר שטראסבורג בצרפת לתרום הציבור לטובת הישיבה, אמנם הוא ידע שהציבור דשם רחוקים מאד מתורה ומהשגה לתמוך לומדי תורה, ולכן עמד ופירסם בחוצות שהגיע רב פלוני שישא מדברותיו על נושא מדעי בנוגע לקשרים המדעיים בין מדינת צרפת למדינת פולין, והתכנס קהל רב לשמוע מה שיש לו לומר בענין זה, וכאשר עמד לישא מדברותיו פתח ואמר שמלפני כמה מאות שנים חי בצרפת רבינו הגדול רש"י, שעשה חיבור נפלא על תורה שבכתב ותורה שבע"פ, ועכשיו יש ישיבה גדולה בפולין שלומדים שם אותו חיבור שנתחבר בצרפת, וזהו הקשר בין צרפת לפולין, והיה אצלו לדבר פשוט שכל ענין צרפת ופולין הוא הקשר הנעשה ע"י התורה, שזולת זה אין שום דבר אחר בעולם.

ובימים מקדם היה בזה גבולים ברורים שיש מי שכל נפשו ומהותו הוא עסק התורה, ויש מי שמשליך התורה אחרי גוו ובעוה"ר בתקופתו נתשטטשו הגבולים, וסוברים שיכולים להתאחד חיי עולם עובר עם חיי עולם נצחי, ועל כן כל תלמיד הבא לישיבה צריך שיהיה אצלו שאיפה גדולה שיוכל לרכוש איזה מסכתות בעת שנמצא בין כותלי הישיבה, כי אח"כ כשמתחיל החיים יש הרבה טירדות, ועומדים לפניו כמה נסיונות, ומי שאין בו כח התורה הרי הוא בבחינת בחייהם נקראים מתים, ואף שהוא רץ בריצה מהטרפת כול החיים, אבל אין זה חיים כלל. וע"כ צריכים להתכונן בתקופת הבהרות, ואם לא עכשיו אימתי. ובאמת שונה הוא כל ימי חייו של מי שזכה לרכוש איזה מסכתות בש"ס.

ולכן צריכים להתחזק מאד, ואם עוברים עליו זמנים קשים צריכים תמיד להתחזק ולהתעודד עוה"פ ועוה"ר ובודאי שיש תירוצים על כל דבר ואין להאריך כ"כ בפרטים. דכירנא ששמעתי פעם מהגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל שאמר שאם רוצים להשיג הסך הכל הנכון של שני פעמים שנים יש על זה תירוץ אחד, שהוא ארבע, אבל אם רוצים לחשוב מה הסך הכל הבלתי נכון של שני פעמים שנים, הרי יכלה הזמן ולא יכלה המספרים הבלתי נכונים של הסך הכל משני פעמים שנים. וכן הוא בענין רוחני, כי התועלת הנרצה מהתנהגות נכונה, בזה יש להאריך ולדבר, אבל הפרטים המשונים, והתירוצים הבלתי נפסקים של מי שאינו רוצה להתנהג עפ"י תורה, הרי יכלה הזמן והם לא יכלו. ויש לזכור כי יש אנשים המשתדלים במסיו"נ כדי שיוכלו התלמידים ללמוד, ומוותרים הרבה מהרחבת דעתם הן בגשמיות והן ברוחניות לצורך זה, והתלמיד המשתדל לעסוק בתו"ש, הרי כדאי כל היגיעה וההיפוך בהיפוך.

ועכ"פ יש הכרח גמור שכ"א יתחיל לעבוד עם עצמו להגיע לתכלית נרצה, וכמו שאמרתי שצריך להיות בבחינת כל שישנו בזה אחר זה, להתחיל בענין אחד ולהתחזק בזה, ואח"כ להוסיף כהנה וכהנה, ואם לא יתחילו בזה אחר זה, עכ"פ בבת אחת אינו, לעולם לא יגיעו לתכלית נרצה בבת אחת, וישארו ל"ע ערטילאים מכל תכלית בתורה וביר"ש, וזה נוגע הן בלימוד הן בהתנהגות. וההתנהגות של כל יחיד יוכל לעזור בכל המובנים, כי הציבור מתקבץ מהיחידים, וכפי ההתנהגות של כל יחיד כן יתגבר כח הרבים.

והצעד הראשון בזה הוא לחשוב מחשבות בחשבון הנפש, כי בלי התבוננות וחשבון הנפש, אי אפשר להגיע לכלום, ואם מלאכת שבת הוא מלאכת מחשבת, הרי להתורה בודאי שזקוקים למלאכת מחשבת. ומי שאינו חי בחשבון הנפש תמיד הרי יוכל ליפול בשאל תחתיה, כי שיטתומוה בוער בתקופתו באופן מבהיל, ורק ע"י יגיעת התורה ולהשיג בעיניו פקוחה על כל מעשיו ויכלו להנצל מפח יוקשים ל"ע. וע"י ההתבוננות והרצון והשאפה לתקון באופן של בזה אחר זה יוכלו לפעול גדולות כל אחד לעצמו ולטובת כל הציבור.

ואפ"ל דוהו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה, דהנה מי שדבריו חולין ומדבר ככל העולה על רוחו, ואח"כ הוא הולך ללמוד ולהתפלל באופן של מצות אנשים מלומדה, הרי אין זה בחינת ככל היוצא מפיו יעשה, כי היוצא מפיו הוא חולין ודברים בטלים ודברי שטות והבל, והעשייה שלו הוא בדברים קדושים ויכלו תפילה ולימוד, והני מילי סתראי ניהו. אמנם מי שלא יחל דברו ויקדיש כח הדיבור שלו שיהיה בתו"ש וכפי שהגון ללמוד תורה, הרי זה יהיה בבחינת ככל היוצא מפיו יעשה, שהעשייה שלו בתורה ותפילה מתאים לסגנון דיבורו, ויש להתחזק מאד, כי כל יחיד משפיע על הרבים כולו, והשי"ת יצליח דרכינו בכל הענינים.

ליומא דהילולא קדישא

הרה"ק משה מאוהעל ב"ר צבי הירש זצוק"ס

בעהמה"ס ישמח משה כ"ח תמוז תר"א

שחל ביום ב' דברים הבעל"ט

ונקדים מ"ש בספה"ק דברי יואל (ר"פ תזריע) בשם היש"מ עה"פ ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו, דהנה בכל הדברים יש נצוצי הקדושה, וכאשר הם ביד הצדיק יש להם תקומה, וא"כ יש לתמוה היאך שלח יעקב אבינו מנחה לעשו מעדרי צאנו, הרי הפילים ביותר בצאתם מרשותו של יעקב לרשותו של עשיו, אך התירוץ הוא ע"ד דאי' במד' תנחומא (מסעי ח), לגבי ב' הפרים במעשה דאליהו עם נביאי הבעל, שפרו של אליהו נמשך אחריו אבל הפר של הבעל לא רצה לזוז ממקומו, עד שא"ל אליהו כשם ששמו של הקב"ה מתקדש ע"י זה שעמו כן הוא מתקדש על ידך ע"כ. וכמו"כ הכא ע"י הצאן ששלח לעשיו נעשה מצוה רבה להציל הנפשות, ובוה היה תיקונם של הצאן. עיי"ש. (דברי יונה ח"א דף ל"ב)

ומענין לענין באותו ענין אזכיר גם דברי הישמח משה שכתב וז"ל ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות וגו' והאיש משה עניו מאד, יש להבין הסמיכות וגם מה ענינו לכאן, ונ"ל עיפמי"ש רז"ל [שבת פז]. שלשה דברים עשה משה מדעתו וא' מהן שפירש מן האשה הנשא ק"ו בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהם אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה אל תגשו אל אשה, אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה. והקשו שם בתוס' [ד"ה ומה] וא"ת דאי' כ מאי קאמר דהוסיף מדעתו הלא דאורייתא דניתן לדרוש ק"ו, וי"ל דלא הוי ק"ו גמור דשאני התם משום עשרת הדברות עיי"ש. ושמעתי משמיהו ההגאון הקדוש מבארדיטשוב תירוץ על זה, והוא דבאמת יש להבין מה ציוה השי"ת לישראל לפרוש מן האשה הלא מצוה היא כשאר מצוה ולמה יטמא, רק דעת לנבון נקל דלא כל אדם זוכה שיעשה רק לש"ש ולא לשם הנאת גשמי כלל ומשום זה הוא מטמא וצריך טבילה, וא"כ לפי"ו משה דודאי עשה הכל רק לש"ש א"כ ק"ו פריכא הוא דאצלו לא היה מטמא כלל, אך לפי דעתו של משה דהחזיק עצמו גרוע מכל הוי ק"ו מעליא והבן עכ"ד הנחמדים. ועפי"ז מבואר ותדבר מרים וגו' הלא גם בנו דבר ה' וקשה מפני מה לא דרשו הם ק"ו וצ"ל דק"ו פריכא הוא כמו"ש, א"כ קשה על משה, לכך אמר והאיש משה עניו מאד א"כ לדעתו הוי ק"ו מעליא, והבן עכ"ד. (דברי יונה ח"א דף קצ"ו)

משארז"ל דאמר ליה משה לפנחס קריינא דאגרתא ליהויה ליה פרוונקא דלמה לא נודרו משה לקיים המצוה מעצמו, וגם מה דנקט הלשון קריינא דאגרתא, דאין זו אגרת אלא הלכה. ובספר ישמח משה כתב בזה דהנה משה לא היה יכול לעשותו בעצמו לפי שהוא בעצמו עצם התורה, ומכיון דקנאים פוגעין בו הוי הלכה ואין מורין כן, לא הוי עצם התורה רק קנאת ה"צ תעשה זאת. והנה ידוע דמורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, וז"ש דנתעלמה מהם הלכה, היינו שנתעלם מהם שמרע"ה אינו יכול לקיימו בעצמו, ובעצמם לא רצו לקיימו שנתיראו שיהיו מורה הלכה בפני משרע"ה ולכן היו בוכין פתח האהל, עד ששאלו פנחס כך שנית לנו ברדתך מן ההר, והיינו ששאלו אותו למה אינו מקיימו בעצמו, וע"ז השיב לו משרע"ה הטעם האמיתי, כי מכיון שהוא בבחינת של קריינא דאגרתא, היינו שהתוה"ק הנקראת אגרת קורא בו מכיון שהוא עצם התורה, ולכן א"א לו להיות פרוונקא לדבר זה דהוי הלכה ואין מורין כן, ומזה יובן דאדם אחר יכול לעשותו ולא הוי הוראה, ולכן ויקח רומח וכו' ובוה מיושב ג"כ מה שאמרו לו ברדתך מן ההר וכו' דהיינו דאו כשירד מן ההר אחר שנאמר לו לך רד וגו' לפי שחטאו ישראל, לא היה אז בבחינת עצם התורה, ולכן היה יכול לומר הלכה זו אף דהוי אין מורין כן עיי"ש בארוכה. (דברי יונה ח"א דף רט"ו)

וכמו שפי' הישמח משה (פ' מסעי) עה"כ (ירמיה ב ה) וילכו אחרי ההבל ויהבלו. היינו שמתחלה הולכים אחר ההבל אף שמבינים את האמת, ואחר כך ויהבלו שנעשין עצמיות עם ההבל, ואז שוב אינם יודעים כי עבירה בידם עיי"ש, וכמו שרואים היום, שכאשר חוטאים כל כך הרבה, כמעט ולוקחים מן האדם את הבחירה, שכבר אין לו ברירה, הוא כבר מורגל בחטא כל כך, שאין לו ברירה אפילו להתגבר הטוב על הרע, זה כבר נעשה טבע שני אצלו. (דברי יונה ח"ב דף קמ"א)

וידוע מה שמפרש הישמח משה זצ"ל הפסוק [תהלים פט מט] מי גבר יהיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שואל סלה, דהנה אמרו"ל [ברכות ה:] לעולם ירגיו אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב וכו' ואם לאו זיכיר לו יום המיתה, דכהאשם זוכר שיגיע יום המיתה ויצטרך ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, או עיי"ז הוא מתעורר לסור מרע ולעשות הטוב והישר. (דברי יונה ח"א דף רפ"א)

וידוע מש"כ הישמח משה בפרשתו בביאור הפסוק ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו' וז"ל מראשית היינו בענרותו כדכתיב זכור את בוראך בימי בחורותיך, ולזה מרמז ביכורים כמו שפירוש [שמות לד כו] ראשית ביכורי אדמתך בזה נ"ל לפרש הפסוק [איוב ח] והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד, כי הנה תמהתי על עיכוב הגלות, כי רוב בני ישראל המה כשרים [כתב זאת לפי ערך דורו, או שבגודל קדושתו חיפש ומצא זכות על כל אחד מישראל] ומדוע בן דוד לא בא, וכאשר חקרתי נתוודע לי כי בבחורותם מרבים חבילות עבירות עד שדי להם על כל ימי חייהם, ועל זה אין עושין תשובה כלל, וזה הגורם, ולכך אין יכולים שוב להדבק בבוראינו ית"ש וכו' היוצא מזה דראשית הוא העיקר, ולכך ראשית שם משותף, התחלה וגם על המובחר וכו' כי התחלה הוא המובחר וכו' וכן נ"ל לפרש והיה ראשיתך מצער, דהיינו נערתך ובחורתך מצער, עוונות מוצערין, או אחריתך ישגה מאד, כי בעוה"ר המעשה נערו ובחורות יכלה הכל ומשחית הכל עכ"ד. (דברי יונה ח"א דף ר"ז)

"ומאשר המתחילים", שהם צריכים חיזוק גדול, שהרי כל התחלות קשות, "ומראה הדרך לנבוכים", הם אלו המחפשים את הדרך הנכונה, וידוע המשל שכותב הישמח משה בדרשותיו לראש השנה (דרוש ט') על בני אדם שאבדו את הדרך בתוך יער גדול ונורא, ולא מצאו שום דרך אך לצאת משם, ביום מן הימים ראו מרחוק איזה נר דולק בחשכת הלילה, וראו שיש שם אדם, מיד רצו לקראתו וישאלוהו איך יוצאים מן היער הזה, ענה להם אחים יקרים, עמו אנכי בצרה, גם אנכי נמצא במצב שלכם, אינני יודע את הדרך לצאת מן היער, אבל אני כבר תועה כאן בדרך זמן רב מאד, ומה שאני יכול להגיד לכם הוא איזה דרכים בודאי אינם טובים, איזה דרכים שכבר ניסיתו ולא הגעתי משם לשום מקום, לשם אל תלכו, זה אני יכול להגיד לכם, והנמשל אמר גדול אחד בענין המוסר, מה שצריך לעשות את זה גם אני אינו יודע, אבל מה שלא לעשות, אני כבר ראיתי איזה דרכים אינם מביאים לעבודת ה', אף שנראה לכאורה שהיצר טוב אומר כן. (דברי יונה ח"ב דף רע"ג)

ליומא דהילולא הרה"ק אהרן בהרה"ק חיים מצאנז זי"ע

א' אב תרס"ג ~ שחל ד' דברים הבעל"ט

ומסופר על מרן הגה"ק מצאנז זי"ע ששלח פעם מעות צדקה לעניים ע"י בנו הגה"ק רבי אהרן הרב מקרייז זצ"ל, כשהיה עדיין קטן, והעיר לו הגבאי שאינו נכון לשלוח ע"י קטן סכומים גדולים כאלו שיתכן שיקח מהמעות לעצמו ח"ו וכדומה, והשיב לו הרה"ק מצאנז דאם הייתי חושד באחד מיו"ח שהמה עלולים לנגוע במה שאינו שלהם, הייתי טובע אותם בים עוד בקטנותם ל"ע, והרגשה זו צריכים להשריש בקרב הלב להתרחק מכל צד גזל או היוק במה שאינו שלו.

ליומא דהילולא רבינו שלמה יצחקי ב"ר יצחק רש"י הקדוש

כ"ט תמוז ד"א תתפ"ה ~ שחל ג' דברים הבעל"ט

מצינו בגמ' (ברכות יז.) כי הו מפטרי רבנן מבי מדרשא ברכו זה לזה, עולמך תראה בחיך. ובפשטות הכוונה כפירש"י שם, כל דרכיך תמצא שיהיה לך טוב כבר בעולם הזה. אבל יש לפרש הכוונה כמובן עמוק יותר, דהנה טבע האדם בעולם הזה שהוא מרמה את עצמו, הוא מנסה לחשוב שהכל זה טוב ונעים, ונדמה לו שהוא לומד טוב, והוא מתמיד, ומתפלל טוב וכדומה, אבל אחר כך כשמגיע הזמן ופותחים את עיניו, הוא רואה כמה לא היה כדבעי, איזה פנים היו לך, את מי רמית, אז הוא רואה עולם אחר לגמרי ממה שראה כאן, כאן ראה עולם כזה שהכל טוב, ולעתיד כשיסתכל למפרע יראה כאן עולם אחר לגמרי, וזהו מה שאיחלו האמוראים אחד לשני, עולמך תראה בחיך, היינו שתראה מה מצבך בעולמך כבר בחיך, ולא שאחר כך תראה למפרע, ותגיד לעצמך איך בעצמי לא ידעתי כמה אני מרוחק, וכמה רימיתי את עצמי, אלא בחיך תראה כבר את מצבך בעולם. (ד"ל ח"ב דף ק"ח)

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 659-6062 (845)

צו באקומען דעם גליין וועכנטליך שיקט א אי-מעיל צו
YIDEL425@gmail.com